Список використаних джерел:

1. Хімчук О.Є. Задоволення інформаційних потреб учнів бібліотекою // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Роль бібліотеки в системі національної освіти Україн»: Тези доповідей. – Київ, 1997. – С. 81-82.
2. Рекомендаційні списки Microsoft Office Publisher.pub: Бібліографічні огляди. Інформаційно-бібліографічна робота бібліотеки.
3. Микало О.В. Роль книги в житті людини [бібл. урок] // Шкільна бібліотека. – 2014. – № 11. – С. 38-39.
4. Історія української культури. Збірник матеріалів і документів. – К., 2000.

Максименко Р.І.
викладач,
Запорізький електротехнічний коледж
Запорізького національного технічного університету

ГАЛИНА ПАГУТЯК – МАЙСТЕР СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ

Останнім часом у літературі спостерігається посилений інтерес до творчості письменників «дев'яностиків». Вітчизняне літературознавство відчуло потребу в поглибленому вивченні творчості письменників «дев'яностиків» та художньо-стильовому аналізі творів. Усе частіше письменники звертаються до експериментальності у змістовому й жанрово-стильовому планах, у вмінні створити специфічний «герметичний» художній світ.

Наукова література, що присвячена розробці загальних і окремих теоретичних аспектів фантастично-містичної прози, нараховує невелику кількість монографій, розвідок, статей. Щодо аналізу творчості Г. Пагутяк, то її першу книгу «Діти» аналізував М. Жулинський [3], який спостеріг нестандартність авторського погляду, оригінальність деяких стильових знахідок, своєрідне поєднання реалістичних і фантастичних елементів її прози. В. Агеєва рецензувала збірку Г. Пагутяк «Потрапити в сад» [1], відзначила глибокий психологізм та інтелектуалізм, жанрово-стильові особливості її прози; виявила типологічну спорідненість її прози з історико-фантастичною прозою В. Шевчука. Частково проблему

поетики роману «Господар» Г. Пагутяк дослідила Н. Синицька [7]. У своєму авторському проекті «Незнайома «В. Габор щодо Г. Пагутяк відзначає національну автентичність її прози, «фантастично-символічну» манеру її письма, прорив до «вигаданого світу», потяг до містики та безнастанних пошуків спасіння людської душі у жорстокому світі» [2; 248]. Її міфопоетичну прозу досліджували також К. Ламазова, Н. Мельник, О. Квасній, О. Поліщук та інші.

Галина Пагутяк – яскрава письменниця нової літературної генерації, безсумнівний майстер сучасної української прози. Творчість письменниці вирізняється неординарним художнім світом, індивідуальним стилем, жанровими імпровізаціями. Твори Галини Пагутяк умовно можна поділити на два періоди: твори, написані та видані у 80-х роках (зб. «Діти», «Господар», «Потрапити в са», «Гірчичне зерно») та твори 90-х років XX ст. (зб. «Записки Білого Пташка», «Захід сонця в Урожі»). Якщо повісті та оповідання першого періоду хоч частково підлягають літературознавчому визначенню цих понять, а також у них можна виокремити домінування реалістичного чи фантастичного стилю, то твори 90-х не вписуються в жодну однозначну кваліфікаційну жанрово-стильову парадигму. Вона пише іраціоналістично, наголошуючи при цьому не на зовнішній оболонці-упаковці, а на духовних константах-оберегах своїх текстів, що підтверджено її романами «Писар Східних Воріт Притулку», «Королівство», «Слуга з Добромиля» і збіркою прози «Захід сонця в Урожі». Пагутяк Г. облаштовує Ірраціо-World розмірено, статечно й концептуально, позаяк саме Ірраціо-Culture продюсує океани її фантазії. У кожному зі своїх нових романів письменниця зображує не тільки й не стільки персонажів, стосунки, колізії, скільки Простір / Space, у якому постають персонажі, складаються стосунки, виникають колізії. «Писар Східних Воріт Притулку», «Королівство», «Слуга з Добромиля» недзвозначно заманіфестовують, що письменниця прагне посутньо більшого масштабу, ніж тільки і лише фабули, події, взаємини. Її передовсім бентежать не інтрига, не мовнодієва напруга, і навіть не семантика натур-характерів, а значно ширші аспекти – аксіологія та світоглядна культура того Ірраціо-Space, у якому розгортаються художні реалії. Й хоча романні території Галини Пагутяк не відчувають нестачі в дійових персонах першого, другого й епізодичного планів, доволі швидко стає зрозумілим, що персонаж, натура, образна постава являють

для неї інтерес не самі по собі, а як речники осяжної концепції, що в образній поставі оживає концептуальна морфологія, що персонаж майже завжди містить у собі символічну чи символіко-метафоричну транскрипцію.

Для прози Пагутяк характерна *заборона самовбивства як виступ з позицій цінності сакрального абсолюту*, а також зникнення тіла як сущого, розчинення його у просторі жіночої екзистенції. Тілу, охопленому бажаннями, у Пагутяк протиставлене тіло семіургізоване, структуралізоване за принципами архітектоніки сакрального, як і функціоналізоване сакральним. Фактично, вона подає тілесно прозору картину світу. Міфологізуючи текстовий простір, надаючи йому сакрального значення, Пагутяк йде шляхом універсалізації всього, що в тому просторі опиняється, інтуїтивно повертаючись до уявлення про вищий світ, оновлений, духовний. У цьому світі навіть поділ на статі втрачає сенс, тіло стає прозорим у світлі сакральної міфологізації, неістотним як знак письма. *Кричуще розпорошення тілесності в прозі Галини Пагутяк, вочевидь, становить провідну ознаку її жіночого письма*. Внутрішній світ жінки-митця усвідомлюється як головний естетичний об'єкт. Пошуки несвідомого у внутрішньому світі відповідають пошукам символістів. «Символісти, – як зазначала М. Моклиця, – несвідоме шукали у сферах духовних, містичних, а не біологічних, як це робили психологи» [4; 87].

У «Записках Білого Пташка», а також в інших творах письменниця наближається до такої форми художнього кодування самотності, яка заснована на медитативно-езотеричній символіці загальнолюдського добра і зла, фемінне начало в інтерпретації такого типу взагалі пригасає. Таке письмо не можна назвати ані жіночим, ані чоловічим, оскільки перебираючи ознак символістської образності, воно універсалізується подібно до біблійних текстів.

Для Г. Пагутяк характерні форми символізації самотності в художньому тексті: перехід зі світу патологічної самотності у світ ідеальної (позитивної) самотності. Така ідеальна самотність є формою потойбічного знання, що повідомляється посередником між двома світами – Перевізником. Героїня «Книги снів і пробуджень» опиняється у потойбіччі, проминувши вічну річку Лету за допомогою Перевізника. Потойбіччя як абсолютна самотність має самотність за втіху. Це єдине місце, де правомірність самотності вмотивована езотеричним досвідом

людства; самотність потойбіччя, що прагне зазирнути у світ зворотньої парадигми (потойбіччя, що відвідує реальний Урож «Пан у чорному костюмі з блискучими ґудзиками»); *зображення самотності Бога як трагедійного апофеозу людського існування стає мотивом боговтрати у людській душі.* У творі «Кіт з потонулого будинку» містифікується божественна самотність постапокаліптичного світу, Бога новонародженого світу і світу, знесеного потопом; містифікація простору – образ Острова як своєрідної міфологеми, що втілює самотність божественної пустелі. Якщо Вежа – символ пустки, то Острів – божественної пустелі («Записки Білого Пташка»); матріархальні міфологічні мотиви: самотність Урожа як втіленого на землі жіночого раю, як материнського лона чутливості й первісного яйця («Захід сонця в Урожі»); біблійні міфологічні мотиви (самотність Христа як вираження вершинного страдництва у «Книзі снів і пробуджень»); авторські міфологічні мотиви та образи, представлені найяскравіше у творах, написаних в останні роки: «Кіт з потонулого будинку», «Писар Східних Воріт Притулку» тощо; символіка книжної самотності, забутої сакральної книги. Абсолютна самотність має наслідком щезання тіла і слова. Афористичність відіграла роль ілюстрації мовної самотності як однієї із форм людського відчуження («Писар Східних Воріт Притулку»); самотність Писаря Східних Воріт Притулку – це суто містична художня каузальність, прочитується лише в системі алегорій самого автора («Писар Східних Воріт Притулку»).

Прозі Г. Пагутяк притаманні й окремі ознаки «жіночого письма»: жіноча суб’єктивність, автобіографічність, ліризм, емоційність, фрагментарність. Однак її твори не піддаються однозначному прочитанню чи застосуванню гендерного підходу при інтерпретації, а вимагають глибокого аналітичного розгляду. У них фактично відсутній світ жінки як такий творам, «затерто» статеві характеристики персонажів, знято елемент жіночого в образній та наративній сферах тексту (крім роману «Господар» та оповідання «Захід Сонця в Урожі»). Характерною ознакою творчості письменниці є високий рівень суб’єктивності художнього мислення, підтекстовість. «Мандруючі» з тексту в текст образи-символи Чорного і Білого Пташків, Перевізника, шипшини, інтертекстуальність, розказані героями події-історії, розгорнені екзистенційно-філософські, релігійно-містичні мотиви є

внутрішніми синтезуючими чинниками, які перетворюють прозу Г. Пагутяк у своєрідний метатекст.

Експериментальність у змістовому й жанрово-стильовому планах виявилась у вмінні створити специфічний «герметичний» художній світ, в якому інтегроване реальне й ірреальне, дійсне й умовне («Записки Білого Пташка», «Смітник Господа нашого»), елементи казкового і лірико-романтичного («Лялечка і Мацько», «Бесіди з Перевізником»), психологічного і фантастичного («Господар», «Гірчичне зерно»). «Маленькі романи», нетрадиційні повісті («Книга снів і пробуджень») свідчать про своєрідне використання сюрреалістичних тенденцій, традицій класичного і «нового «роману, карнавального хаосу, постмодерної гри («Смітник Господа нашого»), символомислення та біблійних ремінісценцій («Радісна пустеля»); акцентуванні на художніх прийомах сну (як форми неусвідомлюваної психіки), фрагментарного «потоку свідомості», специфічного хронотопу (як правило, тривимірного часу і двовимірного простору); композиційної мозаїчності та принципі кінематографічного монтажу тощо.

Для Галини Пагутяк характерне тяжіння до психологічного та феноменологічного повноцінного *відтворення переживання самотності, адже ця категорія розглядається в її творчості як гуманістична характеристика людства,* через яку воно спізнає глибини буття в парадигмах хаосу й упорядкованості. Галина Пагутяк намагається поєднати конкретну образність, життєву достовірність реалій з умовними конструкціями, які спрямовані на досягнення універсальності своїх прийомів; вона прагне до синтезу чутливої рефлексії і реалістичного явища, деталі, поглибленого психологічного аналізу складних внутрішніх станів людини. Нелегко досягнути композиційної і стилістичної єдності, щоб окремі сцени злилися в цілісний, структурно завершений твір. Відчувається ще велика зваба самодостатнього ліричного самовираження, прагнення до багатозначності багато значимості умовних прийомів художньої виразності.

Список використаних джерел:

1. Агеєва В. Про книгу Галини Пагутяк «Потрапити в сад» // Слово і час. – № 3. – 1990. – С. 74-76.

2. Габор В. Галина Пагутяк – прозаїк, есеїст // Незнайома: Антологія української «жіночої» есеїстики другої пол. XX – поч. XXI ст. – Львів: ЛА «Піраміда», 2005. – С. 426-429.

3. Жулинський М. Чому на сонячній галявині плакав лис? // Пагутяк Г. Діти. – К.: Радян. письмен., 1982. – С. 5-12.

4. Моклиця М.В. Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика: Монографія. Вид 2-ге, доповн. і перероб. – Луцьк: Ред. вид. відд. «Вежа», 2002. – 390 с.

5. Пагутяк Г. Смітник Господа нашого // Пагутяк Г. Записки Білого Пташка. – К.: Український письменник, 1999. – С. 3-79.

6. Пагутяк Г. Захід сонця в Урожі. – Львів: ЛА «Піраміда», 2003. – 356 с.

7. Пагутяк Г. Гірчичне зерно. – К.:Радян. письмен., 1990. – 232 с.

8. Синицька Н. Інтертекстуальний аналіз романів «Господар» Галини Пагутяк та «Землетрус» Софії Майданської // Літературознавчі обрії: Праці молодих учених України. – Вип. 1. – К., 2000. – С. 113-115.

9. Толстая Т.Н. Кысь: Роман. – М.: Подкова, 2001. – 320 с.

10. Хамітов Н. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. – К.: Гранослов, 2000. – 238 с.

11. Шкловський В. За и против. Заметки о Достоевськом. М.: Советский писатель, 1997, с. 15.

12. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К.: Вид-во «Орій» при УКСП «Кобза», 1992. – 229 с.

13. Шлемкевич М. Загублена українська людина. – К.: МП «Фенікс», 1992. – 168 с.

14. Юркевич П.Д. Вибране. Бібліотека часопису «Філософська соціологічна думка», серія «Українські мислителі». – Київ: Абрис, 1993. – 416 с.